

Uredništvo
Kata Kaluđerović
Vana Dereta

Naslov originala
Damon Galgut
THE PROMISE

Copyright © Damon Galgut 2021
Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2022

Dejmon
Galgut

Obećanje

Prevod sa engleskog
Aleksandar Milajić

 dereta

Jutros sam video ženu koja ima zlatan nos. Vozila se u kadilaku, držeći majmuna u rukama. Kad je njen vozač stao kraj mene, pitala me je: – Jeste li vi Felini? – Zatim je istim metalnim glasom dodala: – Zašto u vašim filmovima nema ni jedne jedine normalne osobe?

Federiko Felini

*Antoniju i Petručiju,
za sve agentovanje, kuvanje i putovanje*

MAMA

Čim je metalna kutija izgovorila njeno ime, Amor je znala da se to desilo. Celog dana su je pratile napetost i potmula glavobolja, gotovo kao da je u snu dobila nekakvo upozorenje kojeg nije mogla da se seti. Nekakav znak ili prizor, tik ispod površine. Nevolja u dubini. Podzemni požar.

Ali kad su joj te reči saopštene naglas, ne može da poveruje. Žmuri i odmahuje glavom. Ne, ne. To što joj je tetka upravo rekla ne može biti istina. Niko nije umro. To su samo reči i ništa više. Posmatra ih kako leže na stolu poput insekata izvrnutih na leđa, bez ikakvog objašnjenja.

Sedi u kancelariji gospođice Starki, gde su joj preko razglasa saopštili da ode. Toliko je dugo čekala taj trenutak, zamišljala ga toliko puta, da je sve već bila prihvatila kao činjenicu. Ali sad kad je do toga stvarno došlo, deluje joj daleko, kao u snu. Kao da se nije desilo, kao da nije stvarno. A pogotovo ne mami, koja će uvek, uvek biti živa.

Žao mi je, ponovo kaže gospođica Starki, skrivajući velike zube iza tankih stisnutih usnica. Neke devojke tvrde da je Starkijeva lezbejka, ali teško je zamisliti da ta s bilo kim ima seks. Ili je možda to jednom uradila, pa joj se zgadilo dok je živa. Sve nas je teško pogodilo, dodaje ozbiljnim glasom, dok tetka Marina briše

oči maramicom, iako je oduvek visoka gledala mamu i baš je briga što je ona umrla, iako nije.

Tetka silazi s njom niz stepenice i ostaje napolju da sačeka dok Amor ode do spavaonice i spakuje kofer. Živela je tu poslednjih sedam meseci, čekajući da se desi to što se nije desilo, i svakog bogovetnog trenutka mrzela je dugačke, hladne sobe s podovima prekrivenim linoleumom, ali sad kad mora da ode odatle, ne ide joj se. Jedino želi da legne na krevet, da zaspi i nikad, nikad se ne probudi. Kao mama? Ne, ne kao mama, jer mama nije zaspala.

Polako slaže stvari u kofer, a zatim ga nosi do ulaza u glavnu školsku zgradu, gde tetka stoji i posmatra ribnjak. Ala je ona tamo debela, kaže, pokazujući u dubinu, jesi li ikad videla toliku zlatnu ribicu? A Amor odgovara da nije, iako ne vidi ribu koju joj tetka pokazuje, a ionako ništa od svega toga nije stvarno.

Seda u „kresidu“, što takođe nije stvarno, i dok odmiču vijugavim prilaznim putem, sve što vidi kroz prozor deluje joj kao san. Žakarande su u cvatu i jarkoljubičasti cvetovi izgledaju napadno i čudno. Sopstveni glas joj zvuči kao odjek, kao da govori neko drugi, dok prolaze kroz kapiju i skreću desno umesto levo. Čuje sebe kako pita kuda idu.

Kod mene, odgovara joj tetka. Po teča Okija. Sinoć sam samo izjurila kad se to, znaš, kad se to desilo.

(To se nije desilo.)

Tetka Marina baca pogled iskosa sitnim očima ovičenim maskarom, ali devojčica i dalje ne pokazuje nikakvu reakciju. Tetkino razočaranje je gotovo opipljivo, kao nečujni prdež. Mogla je da pošalje Leksingtona da doveze Amor iz škole, ali ipak je to uradila lično, jer voli da pomaže u teškim trenucima, svi to znaju. Iza njenog okruglog lica, našminkanog kao za kabuki, tinja žudnja za dramom, ogovaranjem i jeftinim predstavama. Jedno su krvoproliće i izdaja na televiziji, ali život joj je sad pružio priliku za nešto stvarno, uzbudljivo. Da saopšti strašnu vest javno, pred direktorom škole! Ali njena bratanica, beskorisna debela mrcina, jedva

da je protisnula koju reč. S tim detetom zaista nešto nije u redu, Marina je to još odavno приметila. Pripisuje to udaru groma. Tuga živa, posle toga nikad više nije bila ista.

Uzmi keks, nabusito joj kaže tetka. Eno ih na zadnjem sedištu.

Ali Amor ne želi keks. Nije joj do jela. Tetka Marina stalno peče nešto i nutka koga stigne. Njena sestra Astrid tvrdi da ova to radi kako ne bi jedina bila debela, a činjenica je i da je njihova tetka objavila dva kuvara s receptima za posluženje uz čaj, koji su po svoj prilici naišli na dobru prođu u određenim krugovima starijih belkinja.

Ako ništa drugo, razmišlja tetka Marina, s malom je bar lako razgovarati. Ne prekida te i ne protivreći, a pride bi se reklo i da pomno sluša, što je sve baš kako treba. Vožnja od škole do kuće Laubšerovih u Menlo parku nije duga, ali danas kao da se vreme usporilo i tetka Marina čitavim putem osećajno govori na afrikan-su, dubokim i umirujućim glasom, s mnogo deminutiva, iako značenje nije nimalo blagonaklono. Uobičajena tema: kako je mama izdala celu porodicu time što je promenila veru. Ispravka, time što se vratila svojoj staroj veri. Da bude Jevrejka! Tetka poslednjih šest meseci ne prestaje da priča o tome, još otkako se mama razbolela, ali šta Amor može? Još je dete, nema tu moć, a i šta je toliko loše ako se vratiš sopstvenoj veri jer tako hoćeš?

Trudi se da je ne sluša, da se usredsredi na nešto drugo. Tetka tokom vožnje nosi male bele rukavice za golf, ko zna od koga je kupila taj vid prenemaganja, ili se možda samo boji bacila, pa Amor zuri u njene bele šake dok se pomeraju na volanu. Bude li uspela da se usredsredi na njihov oblik i kratke debele prste, možda neće morati da sluša šta usta iznad njih izgovaraju, pa to onda neće biti stvarno. Stvarne su jedino te šake i ja dok ih posmatram.

... Činjenica je da se tvoja majka odrekla Holandske reformisane crkve i vratila se u jevrejstvo samo u inat mom mlađem bratu... Da ne bi bila sahranjena na imanju, pored svog muža, i ni zbog čega drugog... Postoje dobri i loši izbori, i žao mi je što moram

reći da je tvoja majka napravila loš izbor... Pa, bilo kako bilo, uzdiše tetka Marina dok se približavaju kući, nadajmo se da joj je Bog oprostio i da je pronašla mir.

Parkiraju se na prilazu, ispod nadstrešnice s lepim zelenim, ljubičastim i narandžastim prugama. Iza nje je tipična slika belaćkog dela Južnoafričke Republike: prizemna porodična kuća od crvenkaste fasadne opeke pokrivena limom, okružena šancem u vidu izbledelog vrta. Dečja penjalica izgleda usamljeno na velikom smeđem travnjaku. Betonsko kupatilo za ptice, kućica za igru i ljuljaška napravljena od prepolovljene kamionske gume. Gde si možda i ti odrasla. Gde je sve počelo.

Amor polazi za tetkom, ne hoda baš po tlu, nego nekoliko centimetara iznad njega, odvojena tankom opnom izmaglice od svega ostalog dok se približava kuhinjskim vratima. Unutra zatiču teču Okija kako sebi sprema viski-kolu, drugu tog jutra. Ne zna šta će sa sobom otkako se nedavno penzionisao s posla tehničkog crtača u vodovodu. Posramljeno se uspravlja jer ga je žena uhvatila na delu i počinje da gricka brkove požutele od duvana. Imao je sate da se obuče, ali još je u donjem delu trenerke, polo majici i japankama. Dežmekast čovek, proređene kose zalizane poprečno preko temena. Privija Amor u znojav zagrljaj, u kojem im je oboma veoma neprijatno.

Primi moje saučešće, kaže joj.

Ma u redu je, odgovara Amor i istog časa brizne u plač. Hoće li je ljudi sažaljevati celog dana jer joj je majka postala ona reč? Oseća da je ružna kad plače, da joj je lice kao raspukli paradajz, pomišlja da mora što pre da pobegne odatle, što dalje od tog groznog sobička s parketom na podu, lajave malteške pudle i tetkinog i tečinog pogleda koji se kao ekseri zarivaju u nju.

Žurno prolazi kraj teča Okijeveg mračnog akvarijuma, pa kroz hodnik hrapavih zidova, trenutno veoma popularnog „natur“ izgleda, i ulazi u kupatilo. Nema potrebe nadugačko opisivati kako umiva lice od suza, ali treba napomenuti da iako i dalje

šmrca, otvara ormarić da zaviri unutra, što uvek uradi kad je u nečijoj kući. Ponekad se može naći nešto zanimljivo, ali ovde su police pune depresivnih preparata kao što su krema za veštačke vilice i melem za šuljeve. A onda je obuzme krivica što zabada nos, pa pokušava da se iskupi tako što prebrojava predmete na svakoj polici i razmešta ih smislenije. Zatim se seti da će tetka sigurno primetiti, pa sve vraća kako je bilo.

Dok se vraća hodnikom, zastaje kraj otvorenih vrata sobe svog brata od tetke, Vesela, najmlađeg i najkrupnijeg od tetka Marininog poroda i jedinog koji još živi s roditeljima. Iako već ima dvadeset četiri godine, otkako je odslužio vojsku ne radi ništa drugo osim što sedi kod kuće i bavi se svojom zbirkom poštanskih maraka. Navodno ima neki problem sa izlaženjem u spoljašnji svet. Teča smatra da je posredi depresija, dok tetka kaže da još nije našao sebe. Ali Amorin tata tvrdi da je njegov sestrić samo lenj i razmažen i da ga treba naterati da radi nešto.

Amor ne voli svog brata od tetke, pogotovo ne u ovom trenutku, te njegove kvrgave ručerde, kosu ošišanu „na šerpu“ i izveštačeno vrskanje. Ni inače ne gleda ljude u oči, ali sad jedva da je primećuje, jer u krilu drži otvoren album za marke i kroz lupu zuri u jedan od omiljenih primeraka iz svoje zbirke, komplet od tri marke objavljen u znak sećanja na doktora Vervurda nekoliko meseci posle atentata na tog velikog čoveka.¹

Šta radiš ovde?

Tvoja majka je došla po mene u školu. Onda je došla ovamo po tvog oca i neke namirnice.

Aha. A sad ideš kući?

Da.

¹ Dr Hendrik Vervurd (1901–1966), bivši premijer Južnoafričke Republike i jedan od tvoraca i najekstremnijih zagovornika aparthejda. (Sve napomene u tekstu su prevodiočeve.)

Primi moje saučešće, kaže on, napokon je okrznuvši pogledom. Amor ne može da se suzdrži i ponovo počinje da plače, pa mora da obriše oči rukavom. Ali on se ponovo zadubio u markice.

Jesi li mnogo tužna?, pita je odsutno, i dalje ne dižući pogled.

Ona odmahuje glavom. Trenutno je to istina, ne oseća ništa izuzev praznine.

Jesi li je volela?

Naravno, kaže mu. Ali čak ni odgovor na to pitanje ne izaziva ništa u njoj. Pita se da li je rekla istinu.

Pola sata kasnije, sedi na zadnjem sedištu Okijevo starog „valijanta“. Teča se obukao kao za crkvu – smeđe pantalone, žuta košulja i uglancane cipele – i sad onako klempav sedi ispred nje za volanom dok dim njegove cigarete vijuga po vetrobranskom staklu. Tetka sedi do njega, malo se osvežila i poprskala se „žetomom“, iz kuhinje je uzela torbu s potrepštinama za kolače. Trenutno prolaze kraj groblja na zapadnom kraju grada, gde grupica ljudi stoji oko rupe u zemlji, a malo dalje je jevrejsko groblje, gde će uskoro, ali ne, ne razmišljaj o tome, i ne gledaj u grobove, mada ne možeš da ne primetiš znak za Aleju heroja, mada pojma nemaš ko su ti heroji i da li je sad i mama heroj, ni o tome nemoj da razmišljaš, a onda zuriš u ono grozno betonsko naselje, perionice automobila i prljave stambene zgrade preko puta njih. Ako se budete držali uobičajene trase, ubrzo ćete ostaviti grad za sobom, ali danas ne možete tuda, jer biste morali da prođete kroz Ateridžvil, a tamo su nemiri. Nemiri su u svim gradovima, svi šušaju o tome, i uprkos tome što vanredno stanje visi nad zemljom kao mračni oblak, što se novine cenzurišu i što svuda vlada napetost puna strepnje, niko ne može ućutkati glasove koji se čuju sa svih strana poput tihog pucketanja statičkog elektriciteta. Ali ko su oni, čiji su to glasovi i zašto ih sad ne čujemo? Pssst, čućeš ih ako obratiš pažnju, ako samo oslušneš.

... Mi smo poslednje uporište na ovom kontinentu... Ako Južnoafrička Republika poklekne, u Moskvi će se piti šampanjac... Da se razumemo, vladavina većine znači komunizam...

Oki gasi radio. Nije raspoložen za političke govore, mnogo je prijatnije gledati okolinu. Zamišlja sebe kao jednog od svojih burskih predaka, kako se u zaprežnim kolima polako klacka ka unutrašnjosti. Da, neki imaju predvidive snove. Hrabri pionir Oki jezdi ravnicom. Smeđežuti predeli promiču oko njega, sasušeni, osim tamo gde prolazi reka, pod vedrim hajveldskim nebom. Farma, kako zovu svoje imanje – mada teško da zaslužuje taj naziv, jer imaju samo jednog konja, nekoliko krava i ovaca i nešto malo živine – leži među niskim brdima i udolinama na pola puta do brane Hartbispurt.

S jedne strane, preko ograde vidi nekoliko ljudi s detektorom metala kako stoje i posmatraju urođeničke dečake koji kopaju rupe u zemlji. Čitava ta dolina nekad je pripadala Polu Krugeru, i još se priča da je negde ispod tog kamenja zakopano dva miliona funti u zlatu iz Burskog rata. I zato kopaju, čas ovde, čas onde, u potrazi za drevnim bogatstvom. Posredi je čista pohlepa, ali čak i to za njega ima neki nostalgičan sjaj. Mi smo neustrašiv i izdržljiv soj, nadživeli smo Britance, a nadživjećemo i čamuge. On iskreno veruje da su Afrikaneri nacija za sebe. Nije mu jasno zašto je Mejni morao da se venča s Rejčel. Ulje i voda se ne mešaju. To se vidi i po njihovoj deci, svi su udareni, svi do jednog.

Tako gledano, on i njegova žena žive u skladu. Marina nikad nije volela snahu. Sve u vezi s tim brakom bilo je pogrešno. Zašto njen brat nije mogao lepo da se oženi unutar sopstvenog plemena? Pogrešio sam, rekao je, a svoje greške moraš da platiš. Mejni je uvek bio neopisivo tvrdoglav. Da se ogluši o želje sopstvene porodice zbog takve žene, sujetne i ohole, koja ga je, naravno, na kraju ostavila. A sve zbog seksa. Jer prosto nije mogao da se obuzda. Marina nikad nije bila naročito orna u tom pogledu, osim onaj jedan put u San Sitiju, s automehaničarem, ali čuti, pusti, nemoj to sad da potežeš. To je oduvek bio problem s mojim bratom, čim je počeo da se brije, pretvorio se u malog jarca, samo se zabavljao i izazivao nevolje, sve dok mu se na kraju nije omakla greška, posle

čega se sve promenilo. Ta greška je sad na odsluženju vojnog roka. Jutros su mu poslali poruku, stići će kući tek sutra.

Anton će stići tek sutra, saopštava Amor, a zatim popravlja ruž gledajući se u retrovizoru.

Stižu do isključenja s pogrešne strane puta i Amor mora da izađe kako bi otvorila kapiju i ponovo je zatvorila za autom. Zatim se truckaju prilazom od grubog šljunka, mestimično prošaranog kamenjem koje stvara metalnu škripu dok grebe šasiju. Taj zvuk smeta Amor, para joj uši. Glavobolja joj se pogoršala. Dok su bili na auto-putu gotovo je mogla da se pretvara da nije tu, da lebdi u ništavilu. Ali sad joj sva čula govore da uskoro stižu. Ne želi da uđe u kuću, jer će to značiti da se ipak nešto desilo, da je nastupila neka promena u njenom životu i da više nikad ništa neće biti kao pre. Ne želi da utvrdi šta je posredi, da prođe kroz kapiju i produži ka brežuljku, da se popne uzbrdicom, da ugleda kuću u udolini s druge strane. Ali kuća je ipak tu i ne može da je ne vidi.

Nikad joj se nije sviđala. Vrlo je čudna, za početak, bila je takva i u vreme kad ju je deda kupio, ko bi napravio takvu kuću usred savane? Ali kad se deda udavio u veštačkom jezeru, tata je nasleđio kuću i počeo da dograđuje sobe i pomoćne zgrade, koje nisu ličile ni na šta, mada je on tvrdio da su u „funkcionalnom stilu“. U njegovim zamislima nije bilo nikakve logike, a mama je smatrala da je time pokušavao da zabašuri prvobitna obeležja art-dekoa, jer mu je to delovalo ženskasto. Daj, ne lupaj, rekao joj je tata, moj pristup je čisto praktične prirode. Ovo treba da bude farma, a ne kuća iz bajke. I evo kako se to završilo. Ogroman krpež s dvadeset četvora spoljnih vrata koja uveče treba zaključati, jedan stil naka-llemljen na drugi. Čami tamo usred divljine kao pijanac u napa-birčenoj odeći.

Ali ipak je naša, razmišlja tetka Marina. Pusti kuću, misli na zemlju. Beskorisna je, puna stenja, ništa se s njom ne može. Ali pripada našoj porodici, nikom drugom, i to je jedino važno.

Ako ništa drugo, kaže naglas Okiju, bar ne moramo više da trpimo njegovu ženu.

A onda se, zaboga, seti devojčice na zadnjem sedištu. Povedi računa šta pričaš, Marina, pogotovo narednih nekoliko dana, dok ne prođe sahrana. Govori engleski, to će te naterati da paziš.

Nemoj pogrešno da me shvatiš, kaže ona bratanici. Poštovala sam tvoju majku.

(Ne, nisi.) Ali Amor ne izgovara to naglas. Sedi ukočeno na zadnjem sedištu dok se auto zaustavlja. Oki mora da se parkira malo dalje niz prilazni put, jer je ispred kuće mnogo automobila, većinu nikad pre nije videla, šta rade ovde? Oseća kako ljudi i zbivanja već počinju da je usisavaju i vuku ka rupi u obliku mame koja joj zjapi u srcu. Dok izlazi i zatvara vrata s metalnim škljocajem, pogled joj se zaustavlja na jednom vozilu, dugačkom i tamnom, na šta težina sveta počne još jače da je pritiska. Ko vozi taj automobil, zašto je parkiran ispred moje kuće?

Rekla sam Jevrejima da je još ne nose, saopštava joj tetka Marina. Da bi mogla da se oprostiš od majke.

Amor isprva ne razume. Krk krk krk štropoće šljunak. Kroz prozor vidi ljude kako se tiskaju u dnevnoj sobi, a u sredini svog oca presamićenog na stolici. Prvo pomisli da on plače, ali onda shvati da se ipak moli. U poslednje vreme je teško reći kad se tata moli, a kad plače.

Najednom shvati i pomisli: ne mogu da uđem. Vozač onog automobila čeka unutra da se oprostim od majke i zato ne smem da prođem kroz vrata. Ako uđem u kuću, to će postati stvarno i moj život nikad više neće biti kao pre. Stoga se vrzma ispred, pušta Marinu da prođe odlučnim korakom noseći torbe s namirnicama dok je Oki prati u stopu, a zatim spušta kofer na stepenike i trči oko kuće, pored gromobrana i plinskih boca u betonskoj niši u zidu, pa kroz zadnje dvorište u kojem vučjak Todžo spava na suncu dok mu ljubičasta muda vire između nogu, pa preko travnjaka,

pored kupatila za ptice i stabla kapoka, između staja i nadničarskih baraka, sve do vrha brežuljka.

Gde je ona? Sad je bila iza nas.

Marina ne može da poveruje šta je to glupo derište uradilo.

Jašta, potvrđuje Oki, pa zatim, jedva dočekavši da bude korištan, ponavlja to još jednom. Jašta!

Neka je, vratiće se. Marina nije raspoložena da ikoga tetoši. Pustiće one ljude da odmah odnesu siroticu. Mala je propustila svoju priliku.

Mervin Glas, vozač dugačkog automobila, već dva sata sedi u kuhinji s jarmulkom na glavi i čeka uputstva te nametljive žene, udovčeve sestre, koja mu sad kaže da može da ide. To je neka vrlo teška porodica, nije mu sasvim jasno šta se zbiva, ali ničim to ne pokazuje. Učtivo čekanje je suštinski deo njegovog posla i naučio je da glumi dubok spokoj iako se uopšte ne oseća tako. U dubini duše, Mervin Glas je van sebe od besa.

Žustro ustaje. Polazi s pomoćnikom po posmrtno ostatke pokojnice u spavaćoj sobi na spratu. To podrazumeva nosila, vreću za telo i poslednji bolan vapaj ožalošćenog supruga, koji se privija uz svoju pokojnu ženu i preklinje je da ostane, kao da ga ona svojevolejno napušta, pa još može da je nagovori da se predomisli. Ništa neuobičajeno, rekao bi Mervin kad bi ga neko pitao. Sve je to video mnogo puta, uključujući i onaj neobični otpor koji leš pruža, kao da vuče ljude ka sebi. Ali već sutra će sve biti drugačije, telo će nestati, a trajnu prazninu koja je iza njega ostala prekriće planovi, dogovori, sećanja i vreme. Da, tako brzo. Nestajanje počinje odmah i nikad se ne završava.

Ali sad je tu telo, grozno stvarno, podsećajući sve prisutne, čak i one koji nisu voleli pokojnicu, a uvek ima nekoliko takvih, da će jednog dana i oni tako ležati, isto kao sad ona, lišeni svega, svedeni na gomilu mesa, nemoćni čak i da pogledaju sebe. A um se štrečne od pomisli na sopstveni nestanak, nesposoban da zamisli da ne može da razmišlja, prazninu od koje ne postoji hladnija.

Srećom, nije teška, bolest ju je potpuno ispila, pa je lako nose niz stepenice i preko nezgodnog zavoja pri dnu, pa kroz predso-blje i kuhinju. Nametljiva sestra im otpozadi izdaje naređenja, da je ne iznose pred gostima, nego oko kuće. Jedino što okupljeni mogu da primete jeste zvuk paljenja motora dugačkog automobila napolju i kratkotrajno treperenje vazduha.

I tako je Rejčel otišla, stvarno otišla. Pre dvadeset godina došla je ovamo kao trudna nevesta i ostala, ali nikada više neće proći kroz ulazna vrata.

U grobnici, to jest u kući, neka neizgovorena zebnja ostaje da lebdi u vazduhu, iako niko nije siguran zašto i ne bi umeo to da opiše rečima. Istini za volju, upravo se rečima ta zebnja prikriva: Da li si za još jednu šolju čaja? Jesi li probao moje biskvite?

Razume se da to govori Marina, vešto sipa ljigave fraze u usko-mešane dubine koje prete da se izliju. Ne prestaje da uvrće ogrlicu. Ne, nisam gladan.

A to je Mejni, njen mnogo mlađi brat, koji je posmatra očima kao u sove, onog ptičeta sove koje je pronašla i negovala kad je bila mala.

Hajde, makar popij čaj. Dehidriraćeš od tolikog plakanja.

Molim te molim te molim te, ponavlja on strastveno, gotovo ljutito, mada se možda uopšte ne obraća njoj.

Šta je posle bilo s tom sovom? Nešto loše, kao da se priseća, ali ne može da se seti šta tačno.

Nikad više neću popiti ni gutljaj čaja, kaže on.

Ma daj, odgovara ona nervozno, ne pričaj gluposti.

Nije joj jasno zašto ga je toliko pogodila ženina smrt, pa umirala je poslednjih šest meseci, imao je više nego dovoljno vremena da se pripremi za ovaj dan. Ali Mejni se raspada, para se kao taj porub iz kojeg, primetila je, ne prestaje da izvlači konac.

Prestani, kaže mu. Daj mi džemper da ga zakrpićim.

On je otupelo poslušao. Marina uzima džemper i odlazi da nađe iglu i konac. Ako Rejčel uopšte ima takve stvari. Ako je imala.

Prija joj ta ispravka, kao kad bolan zglob uz škljocaj legne na mesto. Rejčel će sad zauvek biti u prošlom vremenu.

Mejni drhturi bez džempera iako je topao prolećni dan. Hoće li se ikada više ponovo otkraviti? Rejčel mu nikad dok je bila živa nije trebala kao ovog trenutka i oseća njeno odsustvo kao čeličnu studen duboko u sebi. Umela je da dopre do srži mog bića i da zabode svoje male noževe u nju. Toliko smo bili bliski da više nismo znali razliku između ljubavi i mržnje. Dva izuvijana drveta, neraskidivo upletenog korenja. Pa ko ne bi poželeo da pobegne? Ali jedino Bog može da mi sudi, jedino on zna! Oprosti mi, Bože, hoću da kažem, Rejčel, slabiji sam od većine ljudi.

Ponovo plače. Marina ga gleda s drugog kraja sobe. Napokon je pronašla pribor za šivenje u fioci i smestila se u ugao, odakle može da prati ko dolazi i odlazi, a da pritom svi vide koliko je korisna. Em šije, em mesi, njene ruke nikad ne miruju. Ali tako se trzne kad ugleda svog muža kako prolazi s čašom pića, da se ubode u prst.

Na to se, iz čista mira, seti šta je bilo sa sovom. Uh, grečota. Belo paperje ulepljeno krvlju.

Ehej, vidim te, dovikuje Okiju.

Ali on samo nastavlja svojim putem, brkovi mu mirišu na rakiiju, pomisli: Čuti tamo, ko si ti? Zaboravivši na trenutak zašto je tu, pita nekog čoveka u dnevnoj sobi: Da li se lepo provodite?

Molim?, odgovara ovaj.

Ali Oki se u međuvremenu pribrao i sad se lagano klata napred-nazad na nogama. Znate, kaže, u datim okolnostima.

Čovek kome se obratio obučava se za sveštenika Holandske reformisane crkve. Visok i nervozan, istaknute Adamove jabučice, taj budući sveštenik je tokom prethodne godine, a da to niko nije znao, gotovo potpuno izgubio veru. Oseća se kao da tumara kroz trnovitu divljinu i zato se gotovo neprestano osmehuje. U trenutku kad mu se Oki obratio, smeškao se sebi u bradu razmišljajući

upravo o tome kako više ni u šta ne veruje, i zato se postideno trznuo kad je ovaj progovorio.

Amor ih vidi obojicu, svog teču i sveštenika poljuljane vere, kroz klizna staklena vrata dnevne sobe. S vrha brežuljka može da vidi čitav prednji deo kuće, kroz prozore kao izloge, i zato voli tu da sedi, mada ne bi smela da dolazi sama. U prizemlju nikad nije vladala tolika gužva, mnogobrojne prilike promiču kao ljudi-igračke u kući za igranje. Ali oni je ne zanimaju. Zuri samo u jedan prozor na spratu, treći sleva, i razmišlja: Ona je tamo. Ako bih sišla s brežuljka i popela se uz stepenice, ona bi bila u svojoj sobi, čekala bi me. Kao uvek.

Vidi da i tamo ima nekog. Ženska prilika, zaokupljena nečim. Kad začkilji, Amor može da zamisli da je to stvarno njena majka, ponovo snažnog i zdravog tela, da baca lekove s nahtkasne. Više joj ne trebaju. Mama je opet dobro, vreme se vratilo, u svetu opet vlada red. Očas posla.

Ali zna da je to samo kao bajagi i da žena u sobi nije mama. To je Saloma, koja oduvek živi na imanju, ili bar njoj tako izgleda. Deda je imao običaj da kaže: O, Saloma, dobio sam je s imanjem.

Dok skida posteljinu s kreveta, zastaje na trenutak da osmotri. Krupna, stamena žena u iznošenoj haljini koju joj je mama poklonila pre mnogo godina. Marama vezana preko kose. Bosa je, tabani su joj ispucali i prljavi. I ruke su joj išarane oderotinama i ožiljcima od nebrojenih povreda. Navodno je mamina vršnjakinja, četrdeset godina, mada izgleda starija. Teško je odrediti. Lice joj je uglavnom nedokučivo, nosi svoj život kao masku, kao da je drveni idol.

Ali neke stvari znaš jer si ih lično video. Sa istom ravnodušnošću s kojom mete i čisti kuću i pere odeću ukućana, Saloma se starala o mami, oblačila ju je i svlačila, pomagala joj da se okupa pomoću kofe vruće vode i peškira, da ode u toalet, tako je, čak joj je i dupe brisala nakon što upotrebi lopatu, brisala je krv, govna, gnoj i pišačku, obavljala je sve ono što niko iz njene porodice nije

hteo da radi jer je previše prljavo ili previše intimno. Neka to Saloma uradi, pa za to je plaćamo, zar ne? Bila je s mamom i kad je ova umrla, sedela je uz njen krevet, mada je niko ne primećuje, kao da je nevidljiva. Kao što su nevidljiva i njena osećanja, kakva god bila. Rekli su joj da pospremi sobu i opere posteljinu i ona poslušno posprema sobu i pere posteljinu.

Ali Amor je vidi kroz prozor, tako da ipak nije nevidljiva. Razmišlja o nečemu što se odigralo pre samo dve nedelje u istoj toj sobi između mame i tate. Bili su zaboravili da je i ona tu, u uglu. Nisu me videli, za njih sam bila kao crnkinja.

(Obećavaš li mi, Mejni?

Kosturske ruke su ga grčevito držale, kao u horor filmu.

Da, uradiću to.

Stvarno želim da joj ostane nešto. Posle svega što je učinila.

Razumem, kaže on.

Obećaj mi da ćeš to uraditi. Hoću da čujem.

Obećavam, muklo izgovara tata.)

Amor još vidi taj prizor, svoje roditelje isprepletene poput Isusa i njegove majke, neopisivo tužan čvor od privijanja i plača. Zvuk je bio negde drugde, iznad, izmešten, reči su tek sad doprle do nje. Ali napokon je shvatila o čemu su pričali. Naravno. Očigledno. Pa da.

Sedi na mestu koje najviše voli, među stenama u podnožju izgorelog drveta. Tu gde sam bila kad je udario grom, tu gde malo nisam nastradala. Bam, beli plamen je suknuo s neba. Kao da je Bog pokazao ka tebi, kaže tata, ali kako može to da zna kad nije bio tu kad se to desilo. Gospodnji gnev je poput osvetničkog ognja. Ali za razliku od drveta, ja nisam izgorela. Izuzev stopala.

Dva meseca na oporavku u bolnici. Tabani su mi još osetljivi i nedostaje mi jedan mali prst. Dodiruje prazninu, prstom gladi ožiljak. Jednog dana, kaže naglas. Jednog dana ću... Ali misao joj se naglo prekida, i to što će učiniti jednog dana ostaje da visi u vazduhu.

Dejmon Galgut
OBEĆANJE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Nevena Živić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-456-3

Tiraž
2000 primeraka

Beograd, 2022.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dere.t.a.r.s**
KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111(680)-31

ГАЛГУТ, Дејмон, 1963–

Obećanje / Dejmon Galgut ; prevod sa engleskog Aleksandar Milajić. – 1. Deretino
izd. – Beograd : Dereta, 2022 (Beograd : Dereta). – 249 str. ; 21 cm

Prevod dela: The promise / Damon Galgut. – Tiraž 2.000.

ISBN 978-86-6457-456-3

COBISS.SR-ID 72370953